

1

נתיב כח היצר

פרק א

בספר משלי (כ"ה) אם רעב שונאך תאכילתו לחם ואם מצא חשקו מימ כי גחלים

אתה חותה על ראשו והי' ישלם לך. שלמה המלך רצה לומר כי אם רעב שונאך אל תמנע מלהאכיל אותו לחם ולרדם על שונאך להאכיל אותו לחם.

כי הרחמנות הפך האויב, כי כאשר הוא מרחם עליו מתקשר ומתאחד עמו וכמו שהארכנו בהו בענין הצדקה, תאריך מתנגד אליו. ואמר כי גחלים אתה חותה על ראשו כלומר כי בטול גמור אתה עושה עד שיהיה השונא בטל ממנו זה בעצמו.

כי כאשר אתה מרחם עליו והתה אתה מתקשר עם השונא על ידי הרחמנות ולכן לא נמצא מתנגד עוד. ויותר מזה כי הש"י משלם לך, כי זה האדם הולך מהפך אל הפך כי האויב הוא מתנגד אליו והוא מרחם עליו לכן הש"י משלם לו, וכמו שבארנו בענין צדקה, ומכל שכן זה שנמצא בו מדת הרחמנות לגמרי, המפרשים פירשו זה, כי כאשר אתה מאכיל אותו לחם מתבטל להרע לך כי טובת עשית עמו. ואין משמעות נ"י גחלים

אתה חותה על ראשו כך דמשמע שרפה והסתלקות השונא, ובמס' מגילה בפ"ק (ט"ז, ב') מוכח דבשונא רשע גמור מדבר שכן אמרו שם מה ראתה אסתר שזמנה הפך לסעודה וקאמר שם דכותב אם רעב שונאך תאכילתו לחם ואם מצא

הוא השקוה מים כי גחלים אתה חותה על ראשו והי' ישלם לך אל תקרי ישלם לך אלא ישלימו לך. ולפי זה טעמו של דבר, כי כאשר תאריך מקבל פרנסה מן אי אמשר שיהיה מתנגד לך, כי כבר התבאר כי המקבל מן אחר נכנס תחת

אשר הוא מקבל ממנו, ולפיכך בזה שהוא מקבל מןך אתה חותה גחלים על ראשו. והי' ישלם לך, כי הקב"ה אשר אינו רוצה בשום התנגדות וישלים

אותו בידך ולכן הוא יעזר ויסיע על זה ופירוש יקר הוא מאוד כאשר תבין את זה:

ובגמרא בספר החיל' (סוכה ג"ב, א') דרש הכתוב על יצר היצר שלמות קראו שונא שונאך אתה רעב וישראל לך אל תקרי ישלם לך אלא ישלימו לך.

וכאור זה כי שלמה קרא את היצר שונא כמו שיתבאר בסמוך, ואמר אם רעב שונאך שיצר הרע מסית אותו אל הרע תאכילתו לחם של חורה ואם צמא הוא השקוה מימ ונראה כי לפי מדרש

הכמים נאמר זה על שני יצר הרע שהתחברו בכל מקום, ואחד הוא היצר הרע של עבדת הדינו וזהו הנפש האדם ושניהם התורה מבטלת אותה. ובמס' דקדושין (ל' א') תנא רבי שמעון בן

אבן הוא נימוח ואם כדול הוא מתחפץ שונאך הלא זה דברי כאש נאם ה' וכפטיש יפוצץ סלע. ויש מפרשים כי האדם מחויב במצות עשה ובמצות לא תעשה, ומצות עשה צריך האדם לרזו עצמו ולפעול המצוה ויצר הרע מגרה את האדם שלא ישמע ולא יקבל המצוה, ועל זה אמר אם אבן

היא שהאבן לקושי שלו אין נכנס בו דבר לעשות רק מונח כאבן דומם שאינו עושה, ולפיכך אמר אם יצר הרע מגרה בו שלא ישמע לעשות המצוה עד שיהיה כמו אבן, ועל זה אמר אם אבן הוא נימוח עד שמקבל לעשות מה שמחויב לעשות מצד מצות עשה וצריך האדם ג"כ שיהיה נזהר

ונשמר ממצות לא תעשה ודבר זה הוא הפך מצות עשה, כי האדם מוציא לפעל מעשים רעים מה שלא יעשה ובוה הוא דומה לברזל שהוא מחוץ

3

קד

נתיבות

נתיב כח היצר פרק ב

עולם

והשומר אפשר שיהיה טמא ועוד תדע כי הטמא הוא מרחוק מן הנמצאים כי הם אסורים ליגע בו ואינו בכלל הנמצאים, אמנם שלמה קראו שונא מפני שהשונא נבדל גם מן אשך שונא לו ומרחוק, אבל אין זה כמו הטמא כי הטמא מטמא במגעו כמו שידוע שהטמא מטמא, אבל השונא אינו מתחבר עם אשך שונאו אבל נגיעתו אינו מטמא אותו רק שאין לו חבר עם השונא.

ישעיה קראו מכשול וידוע כי המכשול מתנגד לאדם לטי שהוא מכשול לו ודבר זה סחות מן השונא כי השונא הוא מתנגד לו לגמרי ומחולק ממנו, ואילו המכשול אין כאן התנגדות רק כאשר יקרב אליו הוא מתנגד אליו, אמנם יחזקאל קראו אבן, שהאבן אינו מכשול רק הוא דבר קשה על האדם ומכל מקום אינו לו למכשול רק שהוא

למשא על האדם, אמנם יראל קראו צפוני שהוא צפון בלבו של אדם ואינו יודע ממנו, וכאשר תבין כי כאלו המדרגות פוחתים והולכים מעליו עד התחתון, ויש לך להבין דברים אלו כי ההעדר והוא יצר הרע מגיע עד ו' מדרגות ולא יותר.

והוא יצר הרע מגיע עד ו' מדרגות ולא יותר.

והוא יצר הרע מגיע עד ו' מדרגות ולא יותר.

וכמו כן התחנם שהוא הרע יש ג"כ אליו שבעת שמות כמו שמבואר במסכת עירובין (י"ט, א') והכל הוא ענין אחד, ובענין זה מדרגות בני אדם, יש אדם כאשר רואה חטא אינו נחשב לו ואינו מתפעל מן החטא כלל, ויש אדם כאשר רואה חטא לפניו קשה עליו צעירות החטא, ויש שהוא נחשב לו מכשול, ויש מתנגד לחטא ושונא לו לגמרי, ויש שאומר אל החטא סורו סורו

טמא, ויש יותר גדול שנחשב ערל כי מעשה החטא בעיניו בריה זרה ומאוסה, ויש שבעיניו עושה החטא כאלו אינו אדם וכאלו היה נעדר, וזה ענין הרע שהרי הרע הוא דבר שאין לו מציאות, ויש בזה במה שיש שבעת שמות ליצר

הרע, רמו מופלג כי שבעת מלשון שביעה כמו שבארנו במקום אחר כי לכך נקרא שבע מלשון שביעה, ולכן יש ליצר הרע ד' שמות כמו שאמרנו ז"ל (סוכה ג"ב, ב') אבך קטן יש באדם משיביו והוא רעב מרעיונו והוא שבע, לכך יש לו שבעת שמות כי עיקר יצר הרע כאשר הוא שבע מצינו.

והוא יצר הרע מגיע עד ו' מדרגות ולא יותר.

והוא יצר הרע מגיע עד ו' מדרגות ולא יותר.

א"ל שער 110
הרפ 1872
נתיבות כח היצר

